

Rezerwat przyrodniczy Arctic o powierzchni ponad 78 000 km² (blisko jedna czwarta powierzchni Polski!) położony jest w północno-wschodniej części Alaski, tuż przy granicy z Kanadą. Jest to najdalej na północ wysunięty przyrodniczy obszar chroniony Stanów Zjednoczonych. Został założony w roku 1960, jednakże ze względu na ogromną różnorodność występujących tu ekosystemów, w roku 1980 podwojono jego powierzchnię oraz nadano mu nową, do dzisiaj obowiązującą nazwę.

Rezerwat Przyrodniczy Arctic na Alasce

Kraina chłodu

O wyjątkowości rezerwatu Arctic świadczy cała gama arktycznych i subarktycznych ekosystemów znajdujących się tu w całkowicie naturalnym stanie, bez najmniejszej ingerencji człowieka. Do charakterystycznych typów środowiska w parku należą: borealny las iglasty, porastający brzegi rzeki Porcupine, przedgórze Gór Brookska, tundra arktyczna występująca na nadmorskich równinach oraz laguny i wyspy położone nad samym Morzem Beauforta.

Spośród płaskich, nadmorskich równin, w odległości ok. 40 km od brzegów morza wznoszą się gwałtownie ku górze majestatyczne góry. Tworzą rozległy łańcuch Gór Brookska, rozciągający się z zachodu na wschód Alaski, na odcinku o długości 120 km. Postrzępione szczyty górskie sięgające ponad 2700 m n.p.m., lodowce, górskie strumienie i turnie to typowy obraz tej części parku.

Na południe od gór, przez porośnięte świerczyną doliny, płyną górskie rzeki, których w parku jest aż 18. W dolinach rzecznych, tak jak na całym obszarze parku, występuje zjawisko wiecznej zmarzliny. Zamrożona przez cały rok ziemia nie przepuszcza

w głąb wody, która zalega na powierzchni, tworząc liczne jeziora oraz rozległe mokradła. Zimą wzdłuż koryt dużych rzek tworzą się olbrzymie pola spiętrzonego lodu. Od końca kwietnia do połowy sierpnia dzień trwa 24 godziny, słońce schodzi poniżej linii horyzontu dopiero w okresie od listopada do stycznia. W wielu miejscach biją gorące źródła tworząc wokół siebie oazy unikalnej na tych szerokościach geograficznych roślinności. Zjawisko to wykorzystują ptaki, m.in. łabędzie tundrowe, gromadząc się zimą w takich miejscach w poszukiwaniu pokarmu.

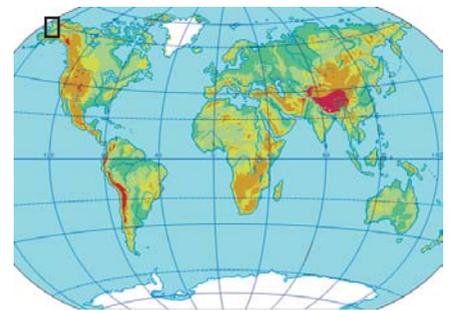
Ekspresowa zieleń

Świat roślin i zwierząt, pomimo niesprzyjających warunków naturalnych, jest tutaj naprawdę bardzo bogaty. Samych tylko mchów, traw, dzikich kwiatów i krzewów jest kilkaset gatunków. Sezon wegetacyjny w tych szerokościach geograficznych jest bardzo krótki, ale za to intensywny. W czerwcu i lipcu rośliny rozwijają się w tempie ekspresowym, a zwierzęta w pośpiechu gromadzą zapasy tłuszczu na zimę. Trudne warunki klimatyczne i siedliskowe powodują, że tutej-

sze ekosystemy są bardzo wrażliwe i podatne na niekorzystne wpływy, a na usunięcie ewentualnych zaburzeń potrzebują bardzo dużo czasu. Występujące tutaj gatunki są dobrze przystosowane do panujących w Arktyce ekstremalnych chłódów.

Ptasi raj

Na terenie parku występuje aż 180 gatunków ptaków, które przylatują z czterech kontynentów. Większość z nich zakłada gniazda

w rezerwacie (przeważnie od kwietnia do lipca), ale niektóre ptaki wędrują dalej na południe, w głąb Alaski lub na wschód w kierunku Kanady. Położone nad brzegiem Morza Beauforta zatoki, słonawe laguny, delty rzek, wyspy czy też kamieniste plaże są zamieszkiwane przez wiele gatunków wędrownych ptaków wodnych, spędzających lato na terenie rezerwatu. Na wzmiankę zasługują: nur czerwonoszy, nur pospolity, perkoz czubaty, perkoz czerwonoszy, łabędź trębacz, gęś białolica, gęś śnieżna, gęś kanadyjska, cyranka zielonoskrzydła, kaczka krzyżówka, edredon królewski, edredon pospolity oraz edredon Stellera.

Przybrzeżne wyspy, mierzeje lub kamieniste plaże, to również ulubione miejsca rybołówek (np. rybołówka arktyczna) i mew (mewa Bonapartego, mewa szara). Nadmorskie laguny będące estuariami chłodnej wody bogatej w bezkręgowce są ostoją dla ponad 30 gatunków ptaków wodnych m.in. łabędzi tundrowych, nura żółtodziobego i nura pacyficznego. To właśnie tutaj można usłyszeć charakterystyczne, przypominające „jodłowanie” nawoływania nurów. Delty rzek odwiedza rokrocznie również ponad 30 000 bernikli czarnych, przylatujących tu z zachodniej Kanady. Wiosną, gdy rzeki i strumienie są jeszcze zamrożone, delty są jedynym miejscem wolnym od lodu.

W lipcu większość ptactwa wodnego gromadzi się nad jeziorami i nadmorskimi lagunami rozpoczynając w ten sposób okres przygotowań do wielkiej wędrówki, ale jeszcze pod koniec sierpnia nad nadmorskie rów-

Arktyczna tundra (U. S. FWS)

Przedgórze Gór Brookska (U. S. FWS)

owłosione, co zapobiega utracie ciepła i ślizganiu się na lodzie. Pod skórą niedźwiedzia znajduje się 10-centymetrowa warstwa tłuszczu, która izoluje go od chłódów Arktyki. Jeżeli zdarzą się okresy, w których trudno jest upolować fokę, swoją dietę niedźwiedź uzupełnia rybami, porostami, mchem, grzybami oraz różnymi jadalnymi roślinami.

Arctic jest jedynym przyrodniczym obszarem chronionym Alaski, w obrębie którego regularnie przychodzą na świat małe niedźwiadki. Późną jesienią ciężarne samice rozpoczynają swoją wędrówkę po lądzie. To gdzie i kiedy pójda zależy od pogody, ukształtowania morskiego lodu oraz obecności śnieżnych zasp. W listopadzie wykopują w śniegu głęboką jamę, a już w grudniu lub styczniu rodzą jedno lub dwa małe. Od momentu opuszczenia legowiska młode niedźwiadki pozostają z matką jeszcze przez dwa i pół roku.

i niedźwiedzi

niny przylatują tysiące gęsi śnieżnych. Również one rozpoczynają przygotowania do swojej wielkiej podróży na południe, dlatego też, w krótkim okresie czasu, muszą zgromadzić odpowiednie zapasy tłuszczu. Gdy mija pierwsza połowa września większość ptaków „uczujących” na terenie rezerwatu Arctic odlatuje do miejsc zimowania, znajdujących się na południu Ameryki Północnej, w Ameryce Południowej, Azji, a nawet w Afryce.

Bogactwo ssaków

Rezerwat przyrodniczy Arctic zamieszkuje aż 45 gatunków ssaków, z czego 36 to gatunki lądowe. Wśród drapieżników występują: niedźwiedź polarny, niedźwiedź brunatny, grizzly, baribal (niedźwiedź czarny), wilk szary, lis arktyczny (piesiec), lis rudy, kojot, ryś, rosomak, kuna, gronostaj, łasica, norka i rzeczna wydra. Najliczniejszą grupę stanowią bez wątpienia gryzonie oraz drobne ssaki: świstak alaskański, wiewiórka ziemna (susel), wiewiórka ruda, piżmowiec, leming brązowy, leming bagienny, nornica łąkowa i nornica tundrowa. Wśród pozostałych ssaków wymienić należy takie gatunki jak: łos amerykański, owca Dalla, renifer amerykański (którego tutejsze stado liczy ponad 160 000 sztuk!), wół piżmowy, urson północnoamerykański (daleki krewniak jeżozwierza, zwany też igłozwierzem) oraz bóbr. Położone nad brzegiem Morza Beauforta zatoki są chętnie odwiedzane przez wieloryby (m.in. narwala, białuchę czy wieloryba grenlandzkiego). Natomiast wyspy, laguny i kamieniste plaże są środowiskiem naturalnym foki cętkowanej oraz brodatej.

Niedźwiedzica z młodymi (U. S. FWS)

Niedźwiedzie polarne

Rezerwat przyrodniczy Arctic jest miejscem wyjątkowym jeszcze z innego powodu, występuje tu bowiem licznie największy lądowy drapieżnik świata, czyli niedźwiedź polarny. Zwierzę to waży od 550 do 650 kg, a długość jego ciała wynosić może ponad 3 m. Niedźwiedź polarny zwany przez Eskimosów „nanook” jest bardzo dobrze przystosowany do życia na dalekiej Północy: jego futro o długim, białym włosie jest grube, nawet podeszwy stóp są

Zamieszkujące teren parku niedźwiedzie należą do liczącej ok. 2000 sztuk populacji występującej nad Morzem Beauforta.

Obecnie, głównie ze względu na ocieplenie klimatu oraz wynikające z tego coraz szybsze topnienie lodowców Arktyki, zmniejsza się powierzchnia użyteczna rewirów łowieckich niedźwiedzi. Jest to jeden z powodów, dla których niedźwiedzie polarne zalicza się do gatunków zagrożonych wyginięciem.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcia zostały udostępnione dzięki uprzejmości United States Fish and Wildlife Service.